

THOMAS OLESEN LØKKEN

Dagligt Liv i Danmark
under
Tyskertiden

TEGNINGER AF
CHR. VALENTINUSEN

JULEN 1945 – EGEN UDGIVELSE

DAGLIGT LIV I DANMARK UNDER TYSKERTIDEN

KRIGEN kom meget stilfærdigt til vor lille Bade- og Fiskerby Blokhus. At Byen blev erobret, markeredes med en Besættelse af en Strand- og Luftvagt. Styrken var ca. 30 Mand, som slog sig ned paa et Hotel, der fandt det fordelagtigt at engagere sig med den ny Art Gæster. Det var jo solide Folk, der ikke tog hjem, fordi der kom en Dag med Regnvejr. Betalingen var rundelig — omtrent Sæsonpris, her var virkelig Penge at tjene, saa hvis Krigen ikke skulde udvikle sig til noget værre —.

Den egentlige Invasion her i Byen begyndte med, at tyske Tropper fra Aalborg og Flyvepladsen kom i hundredvis med store Lastbiler for at blive vaskede i Jammerbugtens sommerblaa Vand. De tømte Isboderne, aad Brødet hos Bagerne, drak Øllet paa Restauranterne, saa der pludselig, til Fortrydelse for lokale Gæster, ingenting var at faa, men det var dog, som Værterne sagde, et hændeligt Uheld, som naar det var en god Søndag.

Aaret gik rundt, og en ny Sæson begyndte, og nu blev der Gang i det tyske Foretagende. Soldaterne strøm-

mede hertil i stadig større Skarer. De tyske Officerer kom i stjaalne Biler fra Vesteuropa, med nylakerede Elskerinder, de bredte sig godt paa Restauranterne. Det hændte næsten hver Søndag, at Aalborggenserne maatte tage hjem fra en Søndagsudflugt til vor Strand med tørre Munde. Værterne var ikke længere saa høflige mod de danske Gæster, som i Virkeligheden sad i Vejen, naar Herrefolket kom, og ønskede at blive lettede for de stjaalne Penge, der fyldte Lommerne. Det kulminerede en Søndag, hvor de førende Hoteller alle var gaaet ind paa at arrangere en Kæmpefællesspisning for Europas Befrielse. Fællesspisningen trak ud, det meste af Dagen gik med den. Nogle Tusinde danske Søndagsgæster stod udenfor og skar Tænder af Vrede og Sult. Det udviklede sig senere til, at en Vært blev saa dristig, at han nægtede de Danske at bestille Borde, naar der var Aftensæde med Musik til. Det Privilegium var forbeholdt Tyskerne.

Det gik altsammen ret fredeligt til Efteraaret 1942. Da fik vi den første Barak og en Deling paa 120 rigtige

Soldater, som skulde tage Stødet, naar Englænderne gik i Land. De var ikke længe om at opdage, vor blide Kyst var vanskelig at forsvare uden Fæstningsværker, og man begyndte at bygge Bunkers, og anbringe et Par smaa Kanoner, der pegede mod Vest ud over Havet. Saadan gik Vinteren til vi fik en Kommandant, der hed Lampe.

Det er maaske Uret at tillægge Lampe større Betydning, end han fortjener. Han var naturligvis et Led i Systemet. Men Lampe havde det forud for andre tyske Befalingsmænd, som her nævnes. Han havde kæmpet paa Russerfronten og dér faaet Hovedet slaaet i syv Stykker af en Granat. Det var blevet samlet igen af de utroligt dygtige tyske Feltlæger, men dog ikke helt saa godt, som da Vorherre samlede det første Gang. Ved samme Lejlighed fik Lampe sit højre Ben skamferet. Derfor havde han faaet

indsat et Trælaar, men han havde sit rigtige Underben, hvortil Blodet løb gennem Trælaaret ad to Gummislan-ger, det lyse Blod ad den ene, og det mørke Blod tilbage ad den anden. — Saadan sagde Folk. Jeg har ikke selv set det, men kun hørt Benet knirke, naar jeg mødte ham. Han var en rigtig Krigskarl, bandede som en Tyrk, drak som en Svamp, var efter Kvind-folk som en Buk, og naar dertil op-lyses, at han i det civile Liv var evangelisk-lutersk Præst i et Sogn i Vesttyskland, der grænsede op til Hol-land, saa er man indstillet paa, han var en rigtig Tysker, helt igennem nazificeret!

Lampe havde det forud for dem, der før hans Tid var Kommandanter her i Byen, han kunde skrive en Indberetning. I Løbet af kort Tid havde han faaet Centralledelsen i Berlin til at forstaa, Blokhus var en umaadelig vigtig Plads. Vi blev derfor ophøjet til at hedde Stützpunkt 13, i Fæstningrækken paa Skagerakkysten, som gaar fra Skagen til Thyborøn, som igen er et Led i den gigantiske og fjøgede Atlanterhavsvold, som gaar fra Hammerfest i Nordnorge til San Sebastian i Nordspanien. Jeg har ved andre Lejligheder kaldt vor By for Jammerbugtens Perle, og det Navn fortjener den. Det er en haard Kur for saa lille en By at blive ophøjet til Stützpunkt. 22 Millioner stjaalne Kroner læssede Tyskerne ud over Ste-det. Det er utroligt, saa meget, der kan ødelægges for den Sum. Dog, lad mig sige det straks, til Trøst for de mange, der i Aarenes Løb er kommet her, og elsker vor By og vor Natur. Den hvide Strand, det skønne Hav,

Thomas Olesen Løkken

Klitterne mod Nord og Syd, den fri Himmel med de evigt færende Skyer, alt det har de fremmede Røvere ikke kunnet tilegne sig eller ændre. 250 Huse, baade af Byens egne og af Sommergæsternes, har de erobret og fjernet, Husene af Træ er næsten alle med Indbo brugt som Brænde i de dybe, kolde Bunkers, hvor Soldaterne skulde bo. Kulden fra Ruslands Isvintre sad dem endnu i Kroppen.

Her skal ikke skildres alle Faserne i vor lille Bys Liv, mens Fæstningsbyggeriet stod paa. Den store Invasion af Ingeniører, Kontorfolk, Formænd og Arbejdere er et saa forbandet Kapitel i vor Bys Historie, at vi helst vil skrive en tyk, sort Streg over det. Her blev drukket meget, og ødelagt mange Kvinder. Krigen fik Skylden, for Krigen gik sin Gang, mens alt det hændte. Krigen fik det Forløb, jeg aldrig et Minut har tvivlet paa. Der gik 3 Aar, før Fæstningsbyggeriet sluttede. Dog ikke helt. De vældige Bunkers, hvoraf nogle havde 3 Meter tykke Betonvægge, godt indlagt med Jern, naaede aldrig at faa de femdobbelte Staaldøre sat i, de maatte nøjes med Forskallingsbrædder. — Fabrikkerne i Ruhr, der skulde levere Staaldørene, bombede Englænderne. Saa skulde Dørene leveres af Varde Staalvalseværk, ogsaa det blev bombet — af vore raske Frihedsfolk. Ordren gik nu til en Fabrik i Struer, der fik samme Skæbne. Hver Gang den paany blev repareret det samme igen. Sabotage, jamrede Tyskerne og fik Hjælp af Gestapo og Stikkere, — men det hjalp dog ikke. Bunkers uden Staaldøre er naturligvis Pip,

men paa den Maade mødte Tyskerne deres Waterloo her paa vor Kyst.

Til en Begyndelse befæstede man som sagt kun Kysten. Man ventede en engelsk eller amerikansk Invasion over Havet. I 5 Aar stod utallige Vagter og stirrede sig halvblinde over det øde Hav, som Krigen havde tømt for Skibe. Dog, Tyskerne opdagede Fidusen. En Dag fandt de ud af, at Englænderne ogsaa havde Landtropher. Da begyndte man paa Byggeriet af den virkelige Fæstning Blokhús.

Det fører vel ogsaa for vidt rent teknisk at skildre Gangen i saa vildsomt et Byggeri, som man nu tog fat paa. Det, man først skal forstaa, er, at der ikke blev spurgt efter, hvad det kostede. Jeg mindes den eneste Gang, jeg har faaet Tyskerpenge. Jeg fik tvangsindkvarteret en lille Deling Soldater i nogle Dage. Da de rejste, blev der sagt, jeg kunde faa min Be-

Chr. Valentinussen

taling paa Kommandoen, der var installeret i en Villa, de havde taget. — Jeg tænkte først ikke at tage Betaling, men da der dog var Udgift ved at gøre rent efter dem, gik jeg op, for at faa de faa Kroner, det drejede sig om. Paa Kommandoen blev jeg henvist til Kassereren, en Underofficer, der saa ud til at gaa i sit attende Aar. Jo, jeg skulde følge med. Jeg kendte godt Villaen. Den unge Herre boede i Pigeværelset. — Paa Sengen stod en Blikkasse, Størrelse som en flad Kuffert. Han aabnede den. Til min Forbavselse var den fuld af Penge, fine, nye Sedler, i Hast takserede jeg Indholdet til mindst 200,000 Kr. Han fandt en Pakke Femmere frem, Bundtet var stift som Træ. Han bankede dem paa Bordkanten, for at skille dem ad, og jeg fik min Betaling. Han smed Resten hen i Kassen, lod den staa aaben, fulgte mig ud, uden at lukke Døren. Han vilde gerne snakke. Soldater gik og kom, enhver kunde tage et Bundt Sedler, om de gad. Men jeg havde Indtrykket af, at ingen regnede Sedlerne for noget. Dem, man skulde bruge, kunde man sagtens faa. Maaske var de falske, lavede i Tyskland?

Mens Fæstningsbyggeriet stod paa, var der et Leben saa mærkeligt, for ikke at sige det stærkere, som kun Mennesker, der til Stadighed er halvfulde, kan finde paa. I Maaned efter Maaned tjente Arbejderne 150 til 300 op til 400 Kr. ugentlig. Haandværkere, Tømrere, Jernbindere tjente op til 15—18,000 Kr. aarligt, enkelte endda mere. Da Arbejdsstyrken var kommet fra mange løse Hold, var det Skik, Pengene skulde bruges straks. Derfor blev de omsat i Spiritus, kostbare

Ædegilder, Tobak og lignende Tosserier. De fleste Arbejdere kunde ikke nøjes med mindre end to Pakker Cigaretter om Dagen. Ja, men saadan har da mange pæne Mennesker det, siger De maaske. Javel, men her skulde Cigaretterne købes paa den sorte Børs. De kostede mindst 7½ Krone for 10 Stk., altsaa 15 Kr. om Dagen eller 5,500 Kr. aarligt for Tobak. Det var mere end en dygtig Arbejder kunde tjene ved normalt Arbejde i Tiden forud.

Det voldsomme Forbrug af Penge gjorde hele Egnen til et sandt Klondyke. Dermed maa altsaa menes — det siger min Erfaring mig nu — Druk, Svindel, Tyverier, Bedragerier, Usædelighed, Syfilis, i vort Tilfælde Fraternisering med de tyske Soldater, der langt fra den Gang var værre moralsk set, end den Samling Udskud, der var strømmet til fra hele Danmark, og en Tid især fra Københavns Undergrund (men absolut ikke fra den Undergrund, der kæmpede for Danmarks Befrielse fra Tyskeraaget). Ingeniører og de store Firmaers Ledere slog Tønen an ved Ædegilder, hvor man drak sig fra Vid og Sans, byttede Koner og Kærester og i det hele opførte sig, som efter det gamle danske Ordsprog: Naar Skidt kommer til Ære — ved det ikke, hvordan det vil være! Det viste sig altsaa, at der ikke var Kultur til at bære den Hændelse, at man blev rig paa fjorten Dage — altsaa, hurtigt fik en stor Indtægt.

Men trods den konstante Lørdagsrus, Søndags-Liggen-død og Mandags-Tømmermænd, fortsattes Arbejdet. — Her kom store Folk og førte Tilsyn. Den kropsligt set store von Hanneken

inspicerede. Det var et herligt Skuespil, naar han sagde Farvel til sine mange underordnede. Selv Rommel kom jagende her en Dag, da han saa paa Vestvolden. Nu var det hans Tur, efter at de andre store var gaaet ned. Klitterne var et herligt Sted at arbejde. Her knækkede man ikke sine Skovle, her var ingen Sten i Undergrunden. Hullet til en Bunkers er som en Grusgrav, man naaede at flytte Klitter som til et Bjerg, frem og tilbage, frem og tilbage, naar Militærkommanderer, har civile Mennesker Følelsen af at staa overfor det guddommelige. Man begriber ikke noget af det.

Den Mulighed er naturligvis til Stede, at Militæret heller ikke gjorde det. Tyske Officerer erklærede overfor mig i Kapitulationsdagene, at hele Anlægget i Virkeligheden ingenting var værd, hvis det kom til Kamp. — Naar jeg saa spurgte, hvorfor det da var udført, trak man paa Skuldrene. Noget skulde man jo gøre. Og det kostede jo ikke Tyskerne noget, da det var Danske, som lavede Arbejdet — og betalte.

Invasionens Forløb her i Byen havde mange Faser Først kom som sagt Strand- og Luftvagten, en Del af dem gik her i hele Krigsperioden. I Badebyen Lønstrup hændte det samme. Man drøftede til sidst alvorligt at optage Tyskerne i Borgerforeningen, saa hjemligt var det at have dem gaaende. Vi har her i Distriktet ca. 700 Sommervillaer. Da de tyske Soldater kom, gik de efterhaanden igennem alle Villaerne og stjal, hvad de syntes om. Bagefter kom polske Soldater, Overløbere, ved Sult tvunget

ind i den tyske Hær. De ransagede nøje alle Villaerne, mest for at finde noget spiseligt. Senere kom tjekiske Soldater, ogsaa ved Sult tvunget i den tyske Soldateruniform. I deres Fritid foretog de den sædvanlige Gennemgang af Sommerhusene, og tog, hvad de havde Brug for.

Det var efter den Tid, Fæstningsbyggeriet tog Fart. De danske Arbejdere, hvoraf mange kom fra Tyskland, fælt udhungrede af den berømte tyske Kaalrabisuppe, og moralsk lige saa defekte som Tyskerne, Polakkerne og Czekerne, gik naturligvis ogsaa Villaerne igennem, og stjal mange Ting, Soldaterne ikke kunde bruge, bl. a. Tæpper, Møbler og lign., fordi de lejede sig ind i de tomme Villaer nærmest Arbejdspladsen. En Del af dem fik Familierne hertil, eller lavede i Hast Familie med løse Kvinder. Da Arbejderne omsider maatte herfra — sent 44, kom russiske Soldater, ogsaa sultede til at trække i tysk Uniform. De gik en sidste og afgørende Runde gennem alle Villaerne. Man kan vist ikke sige, der var noget til de tyske Flygtninge fra Østprøjsen, da de kom i Marts 1945. Dog, de gik ogsaa deres Runde og fandt en Del, bl. a. Kak-

kelovne, som de stillede op, hvor de var anbragt. En Villa, der har været ude for saa grundige Razziaer, er det tomme, man kan tænke sig. Det faldt ganske naturligt, at Flygtningene bagefter huggede Villaerne til Pindebrænde, for at faa noget at fyre med.

Det blev til noget over tyve Bunkers, foruden mange andre Støttepunkter, Minefelter, Pigtraadsspæringer, Panserspæringer, Camouflage, Vagthuse med Bomme baade her og der, saa man idelig maatte vise Ausweis, for at slippe fra og til sit eget Hus, før Fæstningsbyggeriet gik i Staa. Det siger sig selv, det var en frygtelig Omgang for vor lille By. — Omtrent 250 Huse fjernede Tyskerne, deraf ca. 25 i den egentlige By, altsaa Huse af Sten og beboede hele Aaret, de andre var Sommervillaer, mest af Træ. Officielt blev angivet, Husene laa i Skudlinien, naar de fremstormende Englændere eller Amerikanere kom fra Søsiden eller Landsiden. Den sande Grund til, at Villaerne blev brudt ned, var dog, at de skulde bruges til Brænde. Det sidste Aarstid havde Tyskerne ikke haardt Brændsel, Kul og Briketter. De maatte fyre med Træ i de jordkolde Bunkers — hvor Soldaterne boede, og i de mange Villaer, der blev taget til Flygtningene. En mindre Villa kunde vare een Dag, en større to. Det var underligt at se Flygtninge staa og hugge Døre, Vinduer, Køkkenborde og lignende til Brændsel med en Økse.

Hvordan klarede man sit eget og sig selv, mens Galskaben stod paa. — En Søndag i 1940 kom den senere likviderede Ejnar Laursen, Repræsentant

for det tyske Bilmærke Hannomac, som jeg tilfældigt kendte, med to tyske Officerer og holdt for min Dør. Laursen var Tolk. — D'Herr.s Ærinde var, at man vilde anlægge en Radiostation paa min Grund. Laursen udlagde for mig, alle de Fordele, det kunde bringe mig. Officererne kunde bo i Stueetagen, Mandskabet i Havehuset, Masterne kunde staa paa mine to Græsplæner. Det hele var oplagt, og det kunde give Penge, hvis jeg forstod at bære mig fornuftigt ad. Jeg var næppe forstaaende nok, mente, Englænderne specielt vilde bombe den Slags, og hvad jeg kunde finde paa. Jeg fik Udsættelse en Uge. Næste Søndag kom d'Herr. igen. Jeg ønskede ikke at sige Nej, fordi jeg mente, Tyskerne saa vilde ekspropriere Huset. I Stedet fandt jeg paa at forklare alle de strategiske Fordele, det vilde have at oprette saadan en Station i Løkken. Til den By var der Jernbane, gennemgaaende Veje, en Mole, Apotek og Læge, hvis der faldt Bomber. Næste Uge var Radiostationen anbragt ved Løkken.

Seks Gange kom Tyskerne for at gennemgaa Kancelliet fra Kælder til Kvist, for at se, om det passede dem at bruge det til Kaserne. Vi stod imod — og min herlige Solveig viste sig som en rigtig Islænderinde. Hun sprudede Flammer som en islandsk Vulkan, naar Tyskerne kom og uden Tilsladelse trampede Huset igennem. Hun skældte ud paa Islandsk og Dansk saa voldsomt, at de tyske Officerer stejlede og vel tænkte: maaske er det dog for ubehageligt at bo et Sted, hvor Fruen stiller sig saa uforstaaende.

Der kom flere og flere Tyskere. Til

sidst tog vi danske Arbejdere i Pension, for at de tomme Værelser ikke skulde friste Tyskerne. Det er en Tid, jeg tænker paa med dyb Beskæmmelse. Vi førte en haabløs Kamp for at passe paa vore Ting, altsaa hvad vi havde indendørs. Man plejer at sige, at man sagtens kan værges sig for de Tyve, der er udenfor Banken, men ikke for dem, som er derinde. Service, Lagener, Dundynen, Tæpper, jo, der

tænke paa, end at ligge i Hi i en venlig Badeby. Ikke een eneste Dag under hele Krigens Forløb — som jeg altid har anslaaet til at vare 7 Aar — har jeg tvivlet paa de Allieredes Sejr. Der kom onde Dage for os efter 29. August, da Tyskerne tog det danske Politi — og alle de følgende Dage.

Modstandsbevægelsens Sejre i de daglige — eller natlige — Kampe, syntes os saa smaa, saa dyrekøbte, i

gik Svind i det. Min gode ny Cykle, jeg havde gemt, saa ingen vidste, hvor den var, blev stjålet straks jeg tog den i Brug. Den stod laaset inde i vor Dagligstue. Men intet hjalp. Arbejderne flygtede om Natten, Politiet var overlæst med Arbejde. Her var Tilværelsen blevet et Rov for den stærkeste.

Aarene gik. Da Engelskmændene gik i Land i Frankrig, og blev der, lukkede vi vort Hus for de Arbejdere, der mængede sig med Tyskerne. — Mange tyske Soldater ordredes sydpaa. Nu vidste jeg, de havde andet at

Øjeblikket saa haabløse — de slappe Danske kaldte dem formaalsløse — dem, der løb med Tyskerne, kaldte dem skadelige.

Men vi fortsatte. Ogsaa min Familie gik ind i Kampen, hver paa sin Maade. Min ældste Søn havde Duplikeringsbureau i København. Han var med til at trykke de første illegale Blade, til han maatte gaa under Jorden. Min næste Søn var Journalist i Helsingør. Efter den 29. August maatte han tage en lille Robaad og krydse Øresund. Han fik senere Kone og Barn til Sverige, og skrev der en Bog:

Sabotage, Terror og andet Dagligliv i Danmark — under Mærket Holger Danske. Den blev solgt i et stort Oplag og gjorde sin Nytte. Min yngste Søn boede i Aalborg. Han blev taget af Tyskerne den 2. Februar 44. Sad i Horserød, Frøslev, og kom i Oktober 44 til Neuengamme Syd for Hamborg. Kom i December 44 med den saakaldte Dødsbataillon til Meppen i Holland for at grave Løbegrave. Mange Danske døde. Min Søn fik Dif-teritis, Dysenteri og Nyrebetændelse, men stod det igennem. Han var en stærk ung Mand paa 30. Nu forsøger han, som saa mange andre, der har prøvet de tyske Koncentrationslejre, dem, man kalder for Heivedes For-gaarde, at blive til et rigtigt Menne-ske igen.

Mit ældste Barnebarn blev taget d. 2 Januar 44. Ved en Manøvre fra det danske Politis Side, kom han i Fæng-sel, og slap derved fra en Tysklands-tur. Han sejlede en Tid paa nordty-ske Havne, og havde Held til i Flens-borg at smugle den dansk-engelske Officer Jørgen Thalbitzer og en engelsk Officer fra Flaadens Luftafde-ling til Danmark. De var tyske Krigs-fanger, havde med Næverne gravet sig ud under Pigtraadshegnene og vandret i Tyskland i Ugevis, før de kom til Flenborg. De fristede begge den tragiske Skæbne, at drukne i Øresund, da de tre Uger senere vilde ro fra Humlebæk til Sverige.

En af mine Svigersønner ledede en Gruppe paa Nordsjælland, en meget vanskelig Opgave, den nærmeste i Gruppen blev myrdet af Tyskerne paa en særlig bestialsk Maade, men selv klarede han sig. En Nabogruppe

blev revet helt op. De havde det alle meget svært en Tid, til Kapitulationen kom. Da fremstod min Sviger-søns Gruppe med den berømte hjem-melavede Panserbil, de danske Fri-hedskæmpers første og eneste!

Her paa Kancelliet har vi kun væ-ret med i Kampen paa den Maade, at vi har givet Husly til Frihedskæm-pere, der var jagede af Tyskerne. En af vore nære Venner, Snedkermester E. Kock Alveen, Sæby, blev skudt den 2 Oktober 43 af Tyskerne i Lunder-skov, hvor han opholdt sig. Alveen var i Lunderskov ivrig Deltager i ille-galt Arbejde. Trods Advarsler fort-satte han, fordi han syntes, Modstan-den mod det tyske Voldsherredømme ikke maatte standse. En sidste Advar-sel fra det danske Kriminalpoliti fik ham dog til at bestemme sig for at flygte, men først skulde to Kammera-ter reddes. Den ene forsvandt den før-ste Nat, den anden den næste, selv vilde Alveen være rejst den tredie Nat, men om Morgenen Kl. 4 $\frac{1}{2}$ blev Huset omkringt af Soldater. Natten var regnfuld og ualmindelig mørk. Al-veen flygtede, men løb paa en tysk Vagtpost, og fik et Skud gennem Hjertet. Han var død med det samme.

Dansk Kriminalpoliti gjorde et smukt Arbejde, saa det lykkedes Fa-milien at faa udleveret Alveens Lig, men Tyskerne i Sæby forbød en an-stændig Begravelse. Midt paa Natten maatte Kisten bæres ind over Kirke-gaardsdiget. Laagen maatte ikke aab-nes, og kun nogle faa fik Lov at del-tage i Jordfæstelsen næste Dag. Paa den Maade behandlede man forhen Selvmordere og Forbrydere. Det pin-te os alle, der kendte den uforfærde-

de og tapre Mand. Men nu i dette Efteraar, toaars Dagen for hans Død, rejste vi en smuk Sten paa hans Grav — og samlede ved en Mindehøjtidelighed til hans Ære.

En af vore Venner ledede en stor Gruppe, der havde Hjemsted, kan man sige, i den kendte Rold Skov. Sikke Eventyr han har været med til. Ogsaa Venner fra Aalborg havde vi Held til at skjule, nogle af dem var her, da Kapitulationen kom. Thi nu var vi kommet saa langt, at det tyske Sammenbruds Tid stormede frem mod os og fyldte os med utrolig Spænding — og samtidig for første Gang med Angst. Vilde Jylland blive Kampcentrum. Skulde de tyske Hære nedkæmpes her, og vilde de saa under Flugten til Skagerak bruge den brændte Jords Taktik? Om det altsammen fortalte Radioen os. Tilsidst hang vi i den tidligt og sent, tog den paa alle de Sprog, vi kunde stave os igennem. — Slægt og Venner var i stor Fare. Vi sad her i vor Afkrog, syntes vi, hjælpeløse, kunde ikke gøre Nytte. Det saa ud, som Gestapo og Hipo i Nederlagets Stund paa Danskerne vilde hævne de frygtelige Slag, de tyske Hære fik paa alle Fronter.

Den Tid var forlængst kommet, da Tyskland ikke kunde beskytte sine egne Børn. Vældige Skarer af Flygtninge strømmede ind i Danmark. Vi fik 406 til Blokhús. Her i Kancelliet blev 25 Østprøjsere tvangsindkvarterede, de fleste Bønderkoner med Børn. De havde oplevet Krigens Gru, og var saa fyldte deraf, de maatte fortælle. En Kone fra en lille Gaard udenfor Marienburg havde af sine 8 Børn mistet de 5 ældste, alle Sønner,

faldne i Rusland, Rumænien, Ungarn og Polen. 2 Døtre var i tyske Vaabenfabrikker. Hun anede ikke hvor. Manden og en Bedstemor samt Heste og Vogn fik en Fuldræffer, den Dag, de vilde flygte. Hun løb hjemmefra med den yngste, løb, løb, som de gik og stod. Hver Gang, hun fortalte sin Historie, paa Kanten af et Nervesammenbrud, endte hun med at græde over, at hun slet ingenting fik med sig. For de havde dog godt Tøj, og nu gik hun her i sit allermest gamle, som naar man gjorde Huset rent om Formiddagen. Jeg fik ogsaa Beretningen om, da de mange Flygtninge stormede Skibet i Gdynia. Der var 5 Gange saa mange, som det store Skib kunde rumme. — Hundreder af Børn blev trampet ned og døde i en frygtelig Kamp for at komme med. Og nu gik hun her og havde ikke reddet det allermindste af sit gode Tøj.

Stort og smaat blendedes sammen. Det menneskeligt jævne og Krigens fantastiske Gru mødtes i hendes Sind, som naar det latterlige og ophøjede mødes. Om Flygtninge iøvrigt. Der var stor Forskel paa de egentlige Flygtninge, og saa de andre, der kaldte sig evaknerede. De sidste var velklædte, med Kufferter, taget hjemmefra i Tide, ogsaa naar der skulde flygtes, var det godt at høre til Inderkredsen, at være Ven med en Leder i Nazi eller Gestapo. Den Rangforordning blev nøje overholdt, 2000 km. fra det fælles Hjemland.

Jeg maatte fortælle den stakkels Kone og de andre, der kom med deres Tragedie, at som de var flygtede for de fremstormende Russere, saadan var de polske, russiske, jugoslaviske, græske, franske, belgiske, hollandske og norske Familier flygtede fra Hus og Hjem, fra brændende Gaarde og Byer, for at redde sig fra de fremstormende, grusomme Tyskere. Jeg gentog det saa tit og saa ihærdigt, at jeg tilsidst fik Ro for Jammeren. Og Krigen fik Skylden.

Krigen var noget upersonligt, en Slags Uvejr, der saadan var kommet. Hvem kunde gøre for det?

De sidste mærkelige Dage kom. Nu veg vi ikke fra Radioen. Vilde den store Storm naa os? Men Tyskernes Greb slappedes, ogsaa her i vor lille By. Staar I her endnu, raabte vi med Haanlatter, naar vi cyklede gennem Spærringen. Det faldt os ikke ind at vise Ausweis. Vagterne undskyldte sig maabende og tyske Soldater kom luskende til Døren, naar det var mørkt, for at spørge Nyt. Vi var et Par Hundrede Danske mod 900 Tyskere. Vi boede som i en tysk Lejr, men pludselig var vi i Pagt med, et Led i de Hære, der nu pansrede sig gennem Tyskland paa Kryds og Tvers.

To Gange havde Radioen skuffet os. Vi havde bestemt ventet at høre om Kapitulationen, og den kom ikke. Jeg havde hørt saameget Radio, at jeg næsten ikke gad tage den store Engländer, som vi kaldte den halve Time om Aftenen. Jeg stod udenfor, da jeg erfarede Nyheden, for ind, jo, Radioen gentog den henrykkende Meddelelse, at Tyskerne havde kapituleret i Holland, Nordvesttyskland og Danmark. Min Glæde over vor egen Befrielse blendedes i et Nu med en stor Glæde over, at det forpinte, udsultede Holland, hvor jeg havde været flere Gange, igen var frit, og min dybe Skuffelse over at Norge ikke var med. Det hele blev en hektisk, befriende Glæde, hvor vi omfavnede hverandre, lo og græd og lo igen, saa vi næsten ikke kunde følge de andre Meddelelser i Radioen. Og pludselig kom vi

Min Erfaring siger mig, at de Sejre, som det Gode vinder, er som Solopgange efter en stormfuld og kold Nat. De Sejre, Hadet vinder, er golde som stenede Marker. Der kan kun gro nyt Had paa dem.

Vi talte om det, da vi kom ind. Vor Glæde blev mere ydmyg. Jeg mindedes et mærkeligt Træk af Israels Historie. Folkene af Benjamins Stamme havde syndet, levet et ryggesløst Liv; de øvrige elleve Stammer gik sammen for at straffe dem. Saa grundigt blev det gjort, at Mænd, Kvinder og Børn alle blev dræbte,

paa nær nogle faa Hundrede Mænd, der var flygtet ud i Ørkenen. Da faldt en Sorg over Israel, at en Stamme var slettet af Israels Hus. Og de hjalp Resterne af Benjamins Stamme til igen at fæste Bo i det Stykke af Israels Rige, der før havde hørt dem til.

Nu tales der om en stor og retfærdig Straf, som skal ramme Tyskland og alle dem, der løb med dem. Det maa ogsaa være rigtigt. Men naar de retfærdige har talt og handlet, hvad skal vi da gøre ved Tyskland bagefter?

Thomas Desander